

LRFs genteknikpolicy.

Beslutad av LRFs styrelse 2010, uppdaterad 2018.

Grundprinciper på genteknikens område

Samhället står inför stora utmaningar som klimatfrågan, en mer hållbar produktion och på sikt behov av mer mat. Olika förädlingstekniker utvecklas nu för att ändra växters egenskaper. Några av dessa tekniker innebär genetiskt modifierade sorter, GMO.

LRF anser att alla nya egenskaper och växter, oavsett förädlingsteknik, bör granskas ur miljö- och hälsosynpunkt innan de odlas och används. LRF säger ja till att använda genetiskt modifierade organismer (GMO) inom de gröna näringarna, förutsatt att de bidrar till en miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling samt inte negativt påverkar människors livskvalitet. LRF anser att nytta och risk vid användning av GMO ska bedömas i varje enskilt fall.

När det gäller användning av GMO i de gröna näringarna i Sverige gäller följande grundprinciper:

1. Uthållighet

Användning av GMO ska värderas utifrån en helhetssyn med de gröna näringarnas långsiktiga uthållighet som grund och ska tillföra påtagliga värden för samhället och påtaglig nytta för människor, människors hälsa samt för djur och miljö. Biodlingen ska inte påverkas negativt av odling av GMO.

2. Försiktighet och etik

Gentekniken och produkter som utvecklats med hjälp av genteknik ska användas med försiktighet och omdöme. Användningen ska utgå från konsumenters och producenters etiska värderingar.

3. Konkurrenskraft

För de gröna näringarna ska genteknikens användning bidra till lönsamhet, tillväxt och attraktionskraft. Inom de gröna näringarna ska vi därför säkerställa att vi har hög kunskap inte bara om hur genteknikens användning påverkar konkurrenskraft och hållbar utveckling utan även ha kunskap om och noga väga in konsumenternas och lantbrukarnas uppfattning.

4. Valmöjlighet

Produkter som innehåller eller tillverkats av genetiskt modifierade organismer ska hanteras så att nästa led i foder- eller livsmedelskedjan har information om produkternas ursprung och därmed ges valfrihet. Samexistensregler ska ge odlare valfrihet att välja produktionsform med eller utan GMO.

5. Märkning och öppenhet

De gröna näringarna ska verka för en öppen information om gentekniken och dess användning. Märkningen av gentekniska produkter ska vara meningsfull och korrekt och ske i samråd med andra parter på livsmedelsmarknaden.

6. Ansvar

När GMO använts enligt anvisningarna, ska lantbrukaren/odlaren inte kunna hållas ansvarig för sakskada, miljökada eller ekonomiska skada.

Bakgrund

Genteknik består av flera olika tekniker och redskap som kan ge utvecklingsmöjligheter på många olika områden. Inom sektorerna medicin, jord- och skogsbruk, livsmedelsproduktion och industri finns både i Sverige och internationellt en ökad användning av olika gentekniker. I det här dokumentet särskiljs spårnings- och diagnostekniker från tekniker som ger genetiskt modifierade organismer, GMO. Gentekniska metoder för att spåra föräldrar med önskade egenskaper används för den fortsatta förädlingen av skogsträd, lantbruks-, trädgårds- och prydnadsväxter och av lantbruksdjur. De här metoderna ger inte genetiskt modifierade organismer, utan växterna eller djuren innehåller bara naturliga ursprungliga gener. Det handlar om att på kort tid göra det som vanlig växtförädling behöver tusentals år för att genomföra. Inom jord- och trädgårdsbruk är detta en ytterligare förfining av konventionell förädling, medan tekniken inom skogsnäringen snabbt ger en revolution av möjligheter både ur kvalitetssynpunkt och ur tillväxtsynpunkt. Att ta fram en GMO är således ett av flera sätt att använda genteknisk kunskap. Huvuddelen av regelverken gäller GMO och den offentliga prövningen syftar till att upptäcka hälso- och miljörisker innan GM-produkter kommer på marknaden eller börjar odlas. Efter en marknadsintroduktion av GM-produkter ställs omfattande krav på uppföljning av bl a miljöeffekter. LRFs acceptans av gentekniken förutsätter att riskerna är små och att värdet och nyttan är uppenbar. Varje användning av GMO ska bedömas från fall till fall ur miljö- och hälsosynpunkt, vilket huvudsakligen faller på myndigheterna, och etiskt och affärsmässigt, vilket faller på andra aktörer. Detta kommer till uttryck som märkning, öppenhet, ansvar och möjlighet att välja.

Uthållighet

Bedömning och användning av genteknik ska ske utifrån en helhetssyn på hållbar utveckling. Den innefattar ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer. En balans mellan odlingens långsiktiga miljömässiga uthållighet, dess ekonomiska konkurrenskraft och konsumenternas acceptans är nödvändigt. Framför allt miljöaspekter diskuteras och användningen av gentekniken ska minska den sammantagna miljöpåverkan av en odling.

Exempel är att användningen av GMO:

- Innebär minskad användning av ämnen som kan förorena vatten eller negativt påverka biologisk mångfald eller människors hälsa.
- Inte påverkar ekosystem eller biologisk mångfald negativt.
- Innebär att växtföljden och bördigheten inte försämras.
- Inte försvårar för grannar att bedriva den odling eller den verksamhet de önskar, d.v.s. samexistensreglerna ska fungera väl.

Biodlingen ska inte påverkas negativt av odling av GMO. Det innebär att påverkan på bin ska utredas före odling av GMO. GMO som visats påverka bin ska inte godkännas för odling. Innan tillstånd lämnas för fältförsök ska risk för bin och andra pollinerare utredas. Finns risk för bin eller andra pollinerare ska försöket inte tillåtas. Länsstyrelsernas bitillsynsmän ska ges full information om fältförsök och om odlingar planeras.

Försiktighet och etik

Synen på genteknik och på GMO varierar starkt både i våra egna led och bland konsumenterna. På skalans ena kant finns åsikten att gentekniken och GMO är en bra metod för våra näringars utveckling. På den andra kanten hävdas att gentekniken och GMO skall förbjudas helt, åtminstone på livsmedelsområdet. Mellan dessa ytterligheter finns hela skalan av uppfattningar. Bakom

uppfattningarna finns skiftande värderingar och syn på olika gentekniska metoders nytta och risker. Användningen av GMO ska därför präglas av försiktighetsprincipen, som den kommer till uttryck i miljöbalken. Etiska värderingar kommer främst till uttryck i frågan om vilka barriärer som får överskridas, när det gäller flyttning av gener från en organism till en annan. För bakterier och andra mikroorganismer är betänkligheterna relativt svaga, vilket bl a innebär en relativt bred acceptans av genteknikens användning på medicinens område.

Med utgångspunkt i nuvarande kunskap accepterar vi inom de gröna näringarna genöverföring på växter med gener från andra växter och mikroorganismer. Genöverföring accepteras på djur till livsmedelsproduktion enbart om generna tas från den egna arten. Överföring av gener från människans DNA till djur och växter accepteras i medicinskt syfte.

Det ökande behovet av förnyelsebar råvara samt behovet av "naturliga skogar" för turism, rekreation och bevarande av biologisk mångfald ger förutsättningar för en diversifierad produktion av skogsråvara. Skogsträd är långlivade organismer och många arter sprider pollen lång väg. Konsekvensbedömningen av odling kan därför bara i begränsad omfattning genomföras via fältförsök. Många hävdar därför att förädling av träd ska förbjudas. LRF menar att före marknadsföring av kraftigt förändrade träd, ska en riskanalys för biologisk mångfald och miljö genomföras och odlingarna ska följas till dess att de skördas. De som väljer certifierad produktion ska följa reglerna för odling av GM-träd och plantageskogsbruk. Enligt nuvarande standard är GM-träd inte tillåtna i något certifieringssystem.

Konkurrenskraft

Låga kostnader och effektiv produktion bidrar till en ökad konkurrenskraft. Producenter inom de gröna näringarna ska utveckla och använda nya produktionsmetoder och ta fram produktkvaliteter som stärker konkurrenskraften och som konsumenterna accepterar och finner prisvärda.

Undersökningar visar att svenska konsumenter har ett stort förtroende för bonden och de svenska produkterna. Detta förtroende och denna attraktionskraft är en del av konkurrensförmågan på konsumentmarknaden och ska bevaras och utvecklas även när gentekniken tas i bruk på nya sätt. Genteknikens användning i avel och förädling (ej GMO), och via GM-mikroorganismer för tillverkning av rena kemikalier (läkemedel, aminosyror, vitaminer, enzymer) är idag en förutsättning för konkurrenskraftig produktion av livsmedel. Användning av GMO kan ge ytterligare sänkta kostnader, miljöfördelar eller annan tydlig konsumentnytta och därmed bidra till ökad konkurrenskraft. En internationell ökad användning av GMO kan bidra till en ökad kostnadspress på de gröna näringarna i Sverige.

För skogsnäringen är nya förädlingsmetoder viktiga för framtida konkurrenskraft. Det gäller både fiberegenskaper, bioenergi från skogsråvara och för att ersätta oljebaserade råvaror. En ökad förmåga att binda koldioxid bör minska den globala uppvärmningen.

För att bedöma när gentekniken kan bidra till lägre kostnader, en ökad hållbarhet och acceptansen hos konsumenter och producenter ska de gröna näringarna ha goda kunskaper om dessa faktorer.

Valmöjlighet

Möjligheten att välja gäller både bönder och konsumenter. Valmöjligheten baseras på den lagstadgade GMO - märkningen av produkter, där någon ingrediens har halter över 0,9 % genetiskt modifierat material.

Som första led i varukedjan ska odlare kunna välja att odla eller att inte odla genetiskt modifierade grödor. Det innebär att pollenspridning från och till korspollinerande GM-grödor måste begränsas eller styras så att grödor i närheten av - inte kommer att överskrida satta gränsvärden. För att uppnå detta behövs tekniska åtgärder såsom skyddsavstånd, växtbarriärer eller att pollenkornen från vissa sorter på genteknisk väg gjorts sterila.

En fungerande samexistens är en förutsättning för att odlingar av GMO-grödor ska kunna få någon större omfattning och ett bibehållet högt förtroende för svenska odlare och livsmedelsföretag. För lantbrukare och odlare är det viktigt att deras ställning gentemot bioteknikföretagen stärks bl.a. via en stark svensk/ skandinavisk växtförädling som kan utveckla sorter anpassade till ett nordiskt klimat.

Märkning och öppenhet

Konsumenternas inställning till produktionsmetoder och -medel inkl. genteknik påverkar i hög utsträckning deras köpval. För de gröna näringarna och livsmedelsindustrin är det därför av avgörande betydelse att föra en aktiv dialog med konsumenterna. Av samma skäl är det viktigt med stor öppenhet kring både genteknisk forskning och dess tillämpning.

Konsumenterna är emellertid ingen enhetlig grupp, utan består av individer och grupper med starkt skiftande värderingar, intressen och åsikter. Det är viktigt att det finns ett brett spektrum av alternativ, både vad gäller produkter, priser och produktionsmetoder. Varken konsumenter eller producenter ska mot sin vilja eller övertygelse kunna påtvingas något man inte accepterar. Det ligger även i vårt intresse att kunna tillgodose en efterfrågan på GM-produkter, under förutsättning att det finns en valfrihet.

De gröna näringarna ska använda och informera om genteknik på ett sätt som skapar förtroende hos svenska konsumenter, handel och övrig livsmedelsindustri. Introduktionen av tekniken ska ske med öppen och korrekt information. EU:s regler för märkning och spårbarhet underlättar öppenhet och ger en likformad märkning. Märkning, utöver den som är lagstadgad, ska så långt möjligt ske i samråd och samförstånd med andra parter på livsmedelsmarknaden.

Livsmedelsverket bör ha huvudansvaret för att klargöra om honung med GMOpollen ska märkas.

Ansvar

Med användning av genetiskt modifierade produkter följer ett lagstadgat ansvar att hålla isär, att märka och att hålla ordning på dokumentation, samt att kunna spåra GM-produkter.

När GM-produkter använts enligt anvisningarna, ska varken odlare eller grannar kunna hållas ansvarig för sakskada, miljöskada eller ekonomiska skada. Detta ansvar bör falla på den som marknadsför eller den myndighet som har godkänt produkten.

Om skada har uppkommit ska varken GMO-odlaren eller den som anser sig utsatt för skada ha utredningsansvaret.